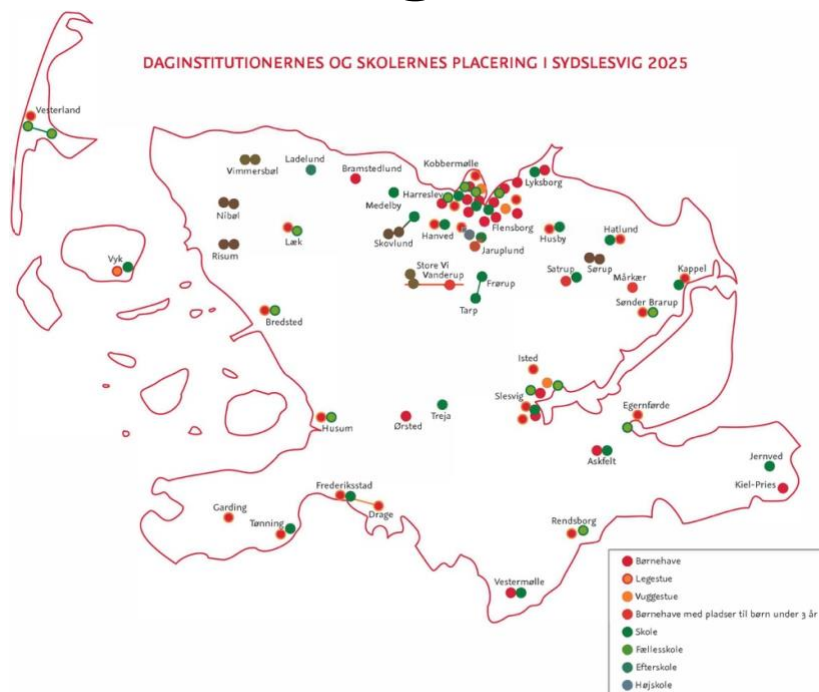

Et infohæfte

Skoleforeningens økonomi

Indhold

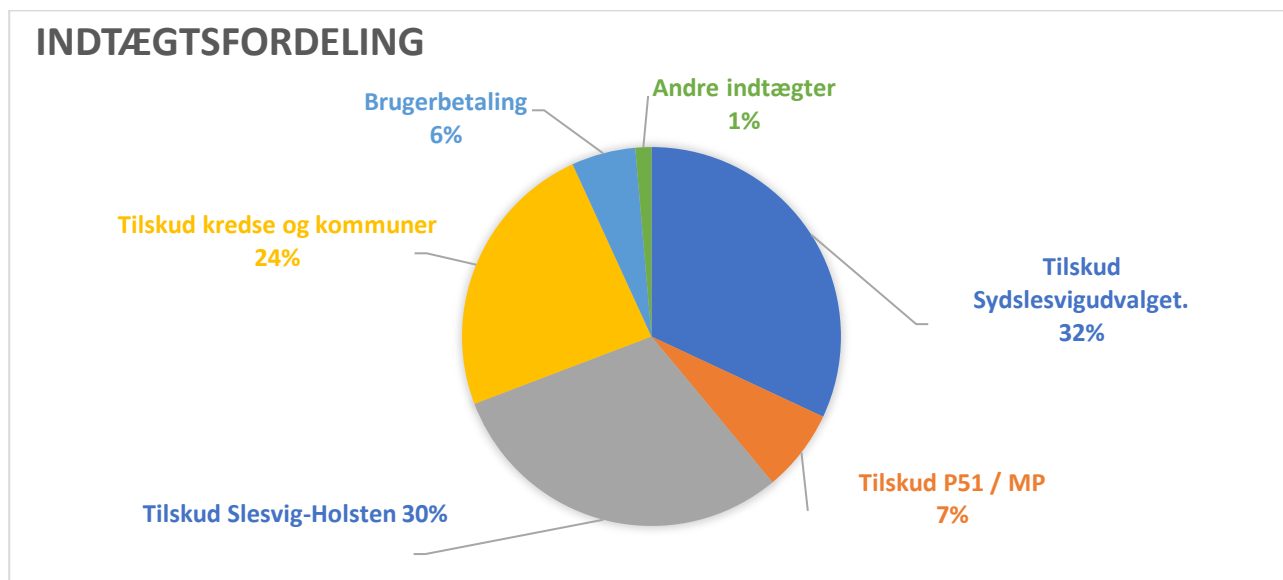
Temaer	Regnskab 25 og budget 26
Hvor kommer pengene fra? s.2	Hvorfor ser det ud som de gør? s.19
- Kredse og kommuner s.4	Sparerunde 2019 s.19
- SlesvigHolsten s.5	Regnskab 25 og Budget 26 s.20
Hvad bruger vi pengene til? s.6	Hvorfor kan vi ikke bare spare? s.21
- Dagtilbudsområdet s.8.	Likviditet s.22
- Skole- og fritidsområdet s.8	Anlæg og vedligehold s.23
- Vore øvrige institutioner s.10	Aktuelle og igangværende projekter s.23
Teknisk Administrativt Personale s.12	
Overenskomster, lønudvikling m.m. s.13	
- Kursmekanisme s.15	
- P51 s.16	
Ikke personalerelaterede driftsudgifter s.17	
Usynlige sammenhænge s.19	Ordliste s.25

Dette infohæfte er redigeret med henblik på besøget fra Folketinget i juni 2026 og det nye Sydslesvigudvalg – samt den nyvalgte Styrelse i Skoleforeningen. Det er håbet, at hæftet giver en grundlæggende indføring i Skoleforeningens økonomi også med kommentarer til regnskab 25 og budget 26. Enkelte dele viser tal fra før 2025 – det har ikke været muligt at nå at opdatere overalt, men der er fortsat tale om relevante illustrationer af den økonomiske struktur.

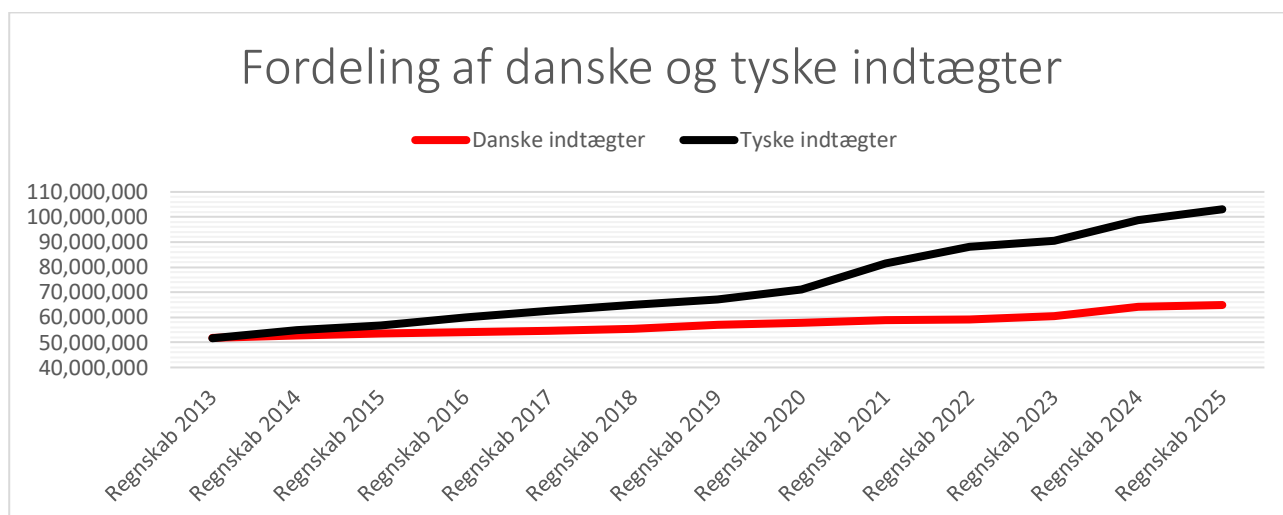
Hvor kommer pengene fra?

Skoleforeningen har i 2025 indtægter på næsten 168 mio. € eller over 1,25 mia. d.kr. Fordelingen af de største poster fremgår af følgende diagram

Som det fremgår finansieres Skoleforeningens drift af penge fra to lande: **Danmark** – i form af et tilskud fra Sydslesvigudvalget og fra Pensionsfonden af 1951. **Slesvig-Holsten** – i form af tilskud fra delstaten (primært til skoledrift), kredse og kommuner (primært til dagtilbud) og så brugerbetalingen (fra dagtilbud og fra SFO/HFO).

Fra 2026 forsvinder tilskuddet fra P51 – idet de tilsvarende udgifter afholdes af Udbetaling Danmark – du kan senere i dette hæfte læse noget om Skoleforeningens pensionsordning og udfordringerne hermed.

Balancen har ændret sig meget siden 2013, hvor vi taler 50/50 – til i dag 39/61. Fra 2026 forskydes balancen yderligere, men da der samtidigt forsvinder udgifter vil billedet faktisk reelt fortsætte i samme retning.

Udviklingen i tilskuddenes størrelse i perioden 2020 til 2025 har været ret forskellig.

	Regnskab 2020	Regnskab 2024	Regnskab 2025	Ændring siden 2024	Ændring siden 2020
Tilskud Sydslesvigudvalget	46.385.400	52.202.514	53.205.593	1,9%	14,7%
Tilskud P51 / MP	11.421.957	11.910.968	11.694.617	-1,8%	2,4%
Tilskud Slesvig-Holsten	40.482.591	48.593.082	50.337.897	3,6%	24,3%
Tilskud kredse og kommuner	19.707.144	37.975.020	39.877.550	5,0%	102,4%
Brugerbetaling	8.477.574	8.729.823	9.101.611	4,3%	7,4%
Andre indtægter	1.236.967	1.767.467	2.283.898	29,2%	84,6%
Indtægter sammenlagt	127.711.633	161.178.874	166.511.066	3,3%	30,4%

Flere detaljer om indtægtssiden

Resultataftale	2020	2025	Diff.	%
Sydslesvigudvalget	46.385.400	53.185.485	6.800.085	14,66%
Dagtilbud	12.469.600	8.804.400	3.665.200	-29,39%
Skole	33.288.450	43.484.000	10.195.550	30,63%
Voksenundervisning	627.350	897.085	269.735	43,00%
	2020	2025 regnskab	Diff.	%
Slesvig-Holsten	40.482.591	50.337.897	9.855.306	24,34%
Skole	40.277.005	50.140.087	9.863.082	24,49%
SFO/HFO	205.585	131.407	-74.178	-36,08%
	2020	2025 regnskab	Diff.	%
Kredse og kommuner	19.707.144	39.877.550	20.170.406	102,35%
Dagtilbud	18.640.523	37.888.414	19.247.891	103,26%
SFO/HFO	158.788	238.398	79.610	50,14%
Skoleledsager	268.404	1.132.005	863.601	321,75%
Skolepædagog	292.965	290.698	-2.267	-0,77%
Skolesocialarbejder	163.685	124.757	-38.928	-23,78%
Befordring, NF, mm.	182.780	138.400	-44.380	-24,28%
	2020	2025 regnskab	Diff.	%
Brugerbetaling	8.477.574	9.101.611	624.037	7,36%
Dagtilbud	7.024.744	6.851.503	-173.241	-2,47%
Skole	446.878	643.120	196.242	43,91%
SFO/HFO	889.114	1.301.019	411.905	46,33%
Voksenundervisning	132.140	316.756	184.616	139,71%
	2020	2025 regnskab	Diff.	%
Samlede indtægter	115.052.709	152.502.543	37.449.834	32,55%
- Dagtilbud	38.134.867	53.544.317	15.409.450	40,41%
- Skole	74.920.167	95.953.067	21.032.900	28,07%
- SFO/HFO	1.253.487	1.670.824	417.337	33,29%
- Voksenundervisning	759.490	1.213.841	454.351	59,82%

Sammenligning af regnskab 2020 og den regnskab 2025 viser:

De danske tilskud (samlet drift) er vokset med 14,7 %

De tyske tilskud til skoledrift fra delstaten og kredse samt kommuner er vokset med 25,8 %

Tilskud til dagtilbud fra kredse og kommuner i samme periode er vokset med 103,3 %

Bemærk hvordan alle stigninger i tilskud fra Sydslesvigudvalget siden 2020 og mere end 3,6 mio. € fra dagtilbudsområdet er tilført skoleområdet.

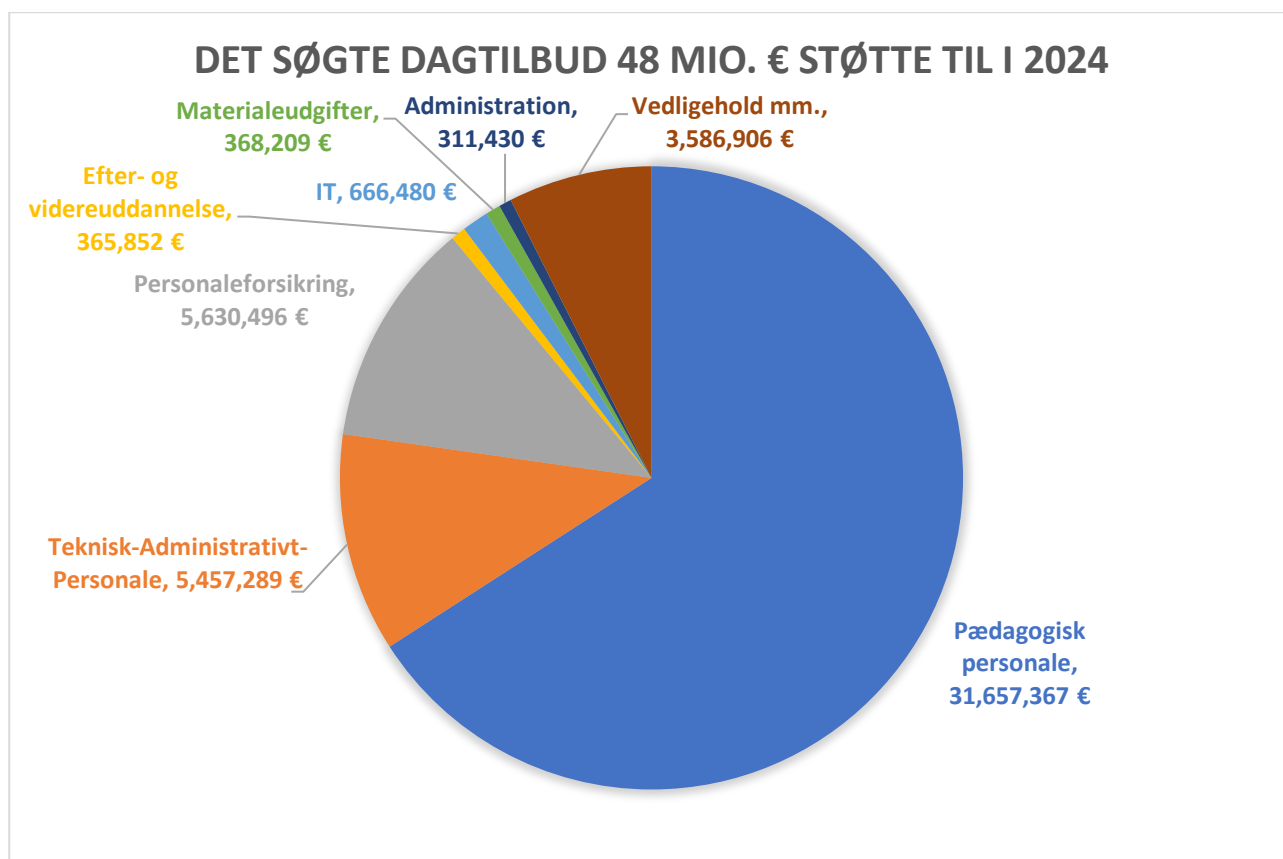
Ellers ville væksten i tilskud til skole kun være ca. 23 %

Hvad dækker tilskud til dagtilbud?

Tilskuddene søges med baggrund i konkrete budgetter for det enkelte dagtilbud, men indeholder også tilskud til centralt baserede funktioner, sådan at fx alle dele af Centralforvaltningen, som helt eller delvis udfører funktioner for dagtilbudsdriften indgår i ansøgningsgrundlaget.

Og ved årets afslutning afleveres Verwendungsnaheis, som kan føre til efterbetalinger, som fx hvis overenskomster (TVöD) har givet højere lønudgifter end forudset i budgetterne.

Ovenstående diagram viser den udgiftsfordeling, som Dagtilbud søgte tilskud ud fra i 2024.

Fra kredse og kommuner fik vi 36,5 mio. €, forældrebidrag gav 6,7 mio. € og resten – altså omkring 5 mio. € dækkes med vort danske tilskud, der også dækker de udgifter, vi ikke kan søge støtte til i det tyske system. Generelt får vi via tilskud og forældrebetaling dækket tæt på 100 % af udgifterne til de fleste poster, dog ikke til pædagoger, hvor vores lønniveau pga. højere uddannelsesniveau er over tyske Erzieher*Innen. Uddannelsen af pædagogmedhjælperne har vi hidtil ikke fået dækket, men vi har sammen med SSW opnået, at det fremover støttes af Slesvig-Holsten.

Det er værd at bemærke, at der i 2024 blev givet tilskud til ca. 5,5 mio. € af personaleudgifterne til teknisk-administrativt personale (centralforvaltning inkl. IT-service, sekretærer, pedeller og rengøring) og dertil kommer tilskud til konsulenter på PPR og Dagtilbudskontoret.

Fra 2026 er det som nævnt ovenfor også lykkedes at få tilskud til den uddannelse af pædagogmedhjælperne, som vi afvikler sammen med UC-Syd for at matche det tyske krav om uddannelse til pædagogisk assistent for medhjælperne.

Dagtilbud kæmper fortsat for også at få tilskud til særlige ressource teams (Kompetenzzentrum kaldes konstruktionen på tysk) med fx ergoterapeuter og "Heilpraktiker" – og også de såkaldte Perspektivkitas vil vi gerne være en del af, for også vi har en stor spredning i social baggrund for medlemmerne af Skoleforeningen.

Tilskud til skoledrift fra Slesvig-Holsten

Tilskuddene fungerer helt anderledes end for dagtilbudsområdet.

Der er tale om et taxametersystem som er nøje afhængigt af elevtal – herunder anerkendelse af særlige støttebehov, som kan være til elever i særlige læringsgrupper eller til elever inkluderet i almene klasser. Nedenfor er set på tallene fra 2024 – der er ikke sket principielle ændringer i 2025.

SKS 24	Person	Sachk	Inv..	Verw.	Bef.	Ssoz	I alt	Elevtal	Tilskud
1.4.klasse	4.008	1.397	475	36	331	45	6.291	2.303	14.486.857
5.10.klasse	6.974	1.232	475	36	331	45	9.093	2.650	24.091.956
1113.klasse	6.974	1.232	475	36		45	8.762	705	6.173.798
Læringsgr. L	17.784	1.935	475	36	331	45	20.605	113	2.328.414
Læringsgr. G	14.640	9.156	475	36	331	45	24.683	17	425.775
Inkl.till. L	5.746	1.459					7.205	116	832.206
Inkl.till. G	8.767	273					9.041	2	15.098

Skemaet viser fx

- at Skoleforeningen i 2024 fik 7.205 € ekstra til pædagogisk personale og øvrige udgifter for hver elev med anerkendt særligt støttebehov, der inkluderes i almenforløbet, når det er i kategorien L. Andelen til pædagogisk personale svarer omtrent til, at vi kan sætte en ekstra lærer på denne elev to timer om ugen.
- at forskellen på en elev i læringsgruppe og en elev inkluderet i almenforløbet i de tre forskellige skolefaser rent tilskudsmæssigt er på 7.109, 4.307 og 4.638 for kategorien L.
- i kategorien G er forskellen ca. 2.200 €. Som det fremgår er denne kategori langt sjældnere end kategorien L, der samler flere forskellige anerkendte støttebehov.

Skemaet gav følgende totaler til forskellige udgiftsområder i 2024

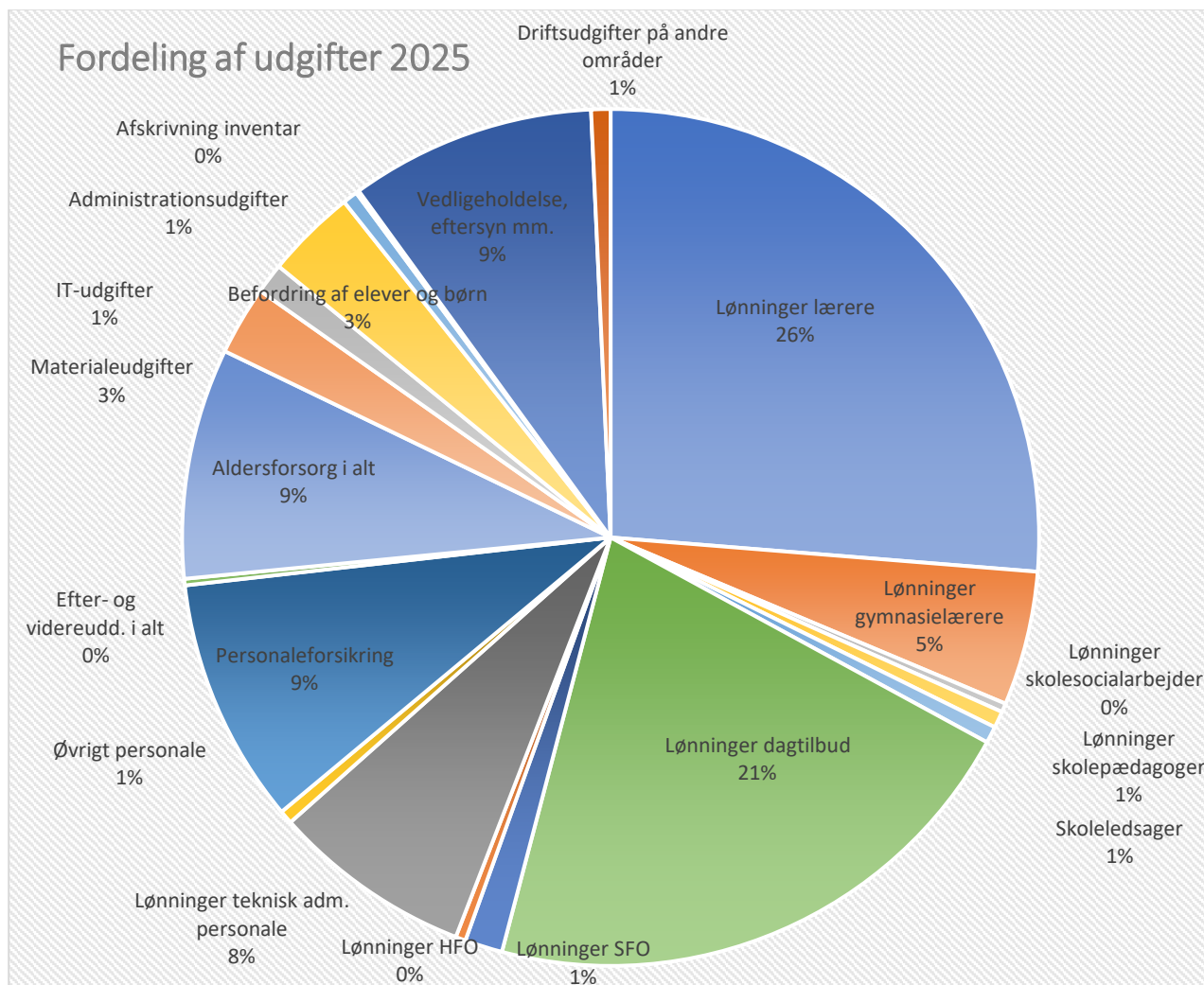
Udgiftspost	Tilskud	Kommentar
Pædagogisk personale	35.561.743	Leder og lærerlønninger
Sachkosten	7.894.048	Bygningsdrift, pedeller, sekretærer, IT, central forvaltning
Investering i bygninger	2.748.825	Altså tænkt som anlægsmidler
Forvaltning	208.621	Skal forstås som "kontormaterialer mm."
Transport	1.680.451	Særligt forhøjet takst pga. vore afstande
Skolesocialarbejdere	260.415	Hertil kommer penge fra kommunerne
I alt	48.354.104	Til dækning af skoledrift for 5.787 elever

Vi er varierende afhængige af at kunne supplere med de danske tilskud:

- Elevtransport kostede i 2024 Skoleforeningen 5,1 mio. € i runde tal – hvor tilskud fra SH og kredse og kommuner kun udgør ca. 1,7 mio. €. Her er det danske tilskudsbehov mere end det dobbelte, selv når vi trækker forældrebidraget på ca. 45.000 € fra.
- Vi fik tilskud til skolesocialarbejdere fra tysk side på 408.604 €, men havde lønudgifter (uden socialforsikring) på 426.053. Med socialforsikring supplerer vi altså med ca. 25 %.
- Vores pædagogiske personale på skoleområdet (lærere, gymnasielærere og Beihilfe) udgjorde i 2024 ca. 54,7 mio. €. Vi supplerer med ca. 54 % fra DK
- Tilskuddet til Sachkosten på ca. 8 mio. € er langt fra faktiske udgifter på ca. 22 mio. Derfor arbejder vi hårdt rent politisk sammen med SSW på at få løftet dette tilskud.

Hvad bruger vi pengene til?

Det er naturligvis personaleudgifter der fylder mest i en forening der driver dagtilbud og skoler. Vi taler om ca. 82 % (i 2013 var tallet 79 %) – eller i 2025 mere end 137 mio. € i personalerelaterede udgifter.

Senere kigger vi nærmere på, hvad der ligger i nogle af disse poster, men først ser vi på, hvordan de største poster inden for personaleudgifterne har udviklet sig.

Der er stor forskel på, om det primært skyldes lønudvikling, eller om det er en kombination af lønudvikling og flere ansatte, men det kan man læse om dels på næste side og dels på siderne om udviklingen inden for dagtilbud, skole, fritidsområde og gymnasium fra side 8.

På side 13 finder man noget om udviklingen for det teknisk-administrative personale og den store post personaleforsikring.

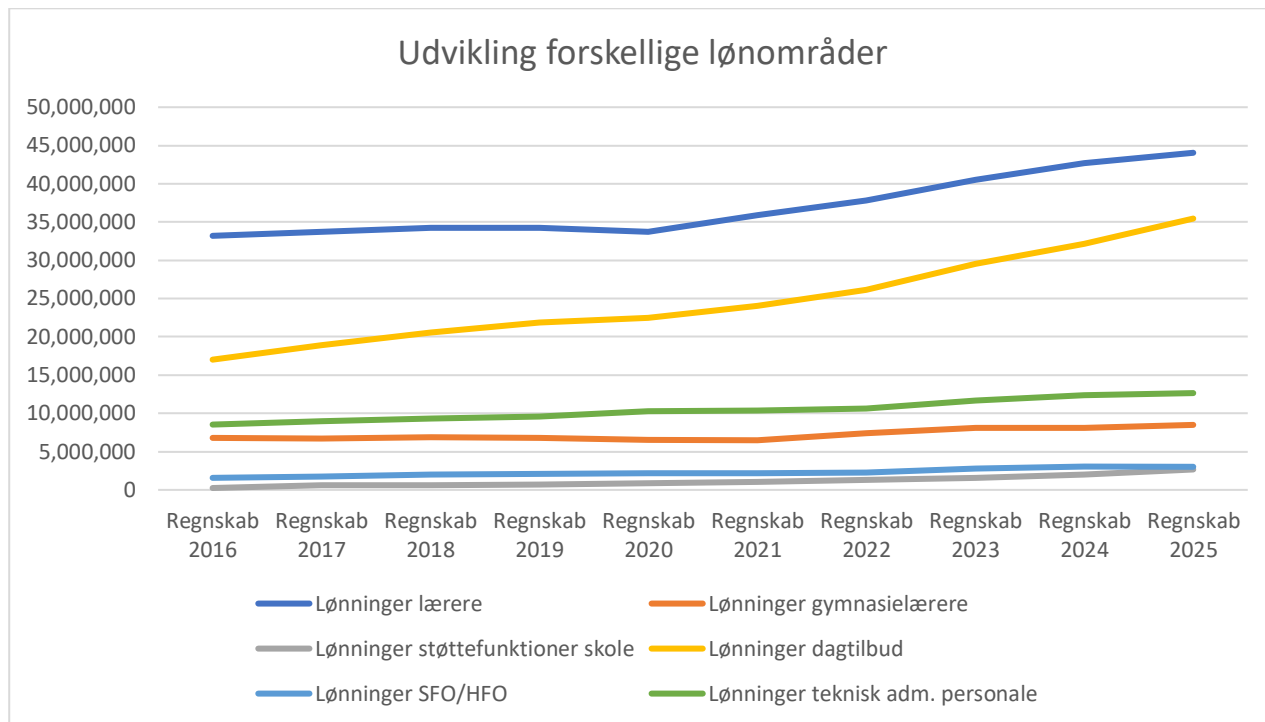
De ikke-personalerelaterede udgifter har fået et afsnit på side 18.

En enkelt post på diagrammet kræver en ekstra kommentar allerede nu.

Efter og videreuddannelse fremstår som en meget lille post, men her skal bemærkes, at denne post kun indeholder kursusgebyrer og kørsel – personaleudgifter er ikke indeholdt. Derfor kan et kursus, hvor måske egne konsulenter underviser, indgå i denne post med få hundrede €, mens lønnen til de 20 deltagere og underviseren ikke fremgår.

Hvordan har de personalerelaterede poster udviklet sig?

Som det fremgår er det først og fremmest lønsummen til dagtilbud og skoler, der er steget meget i absolutte tal. På dagtilbudsområdet hænger dette især sammen med oprettelsen af vuggestuepladser. Vi har i dag mere end 25 % flere børn i dagtilbud i forhold til 2014 og derfor er der naturligvis også kommet flere ansatte til. Og da normeringen for grupper med børn under 3 år er dobbelt så høj som for børn over 3 år ser vi, at vort personale i denne periode er vokset med over 66 % og lønudgifter er mere end fordoblet. På dette sted er det så også på sin plads at minde om, at tilskuddene i den samme periode er firedoblet. Dagtilbud har altså finansieret væksten med nye, tyske tilskud i de forløbne godt 10 år.

På skoleområdet er elevtallet vokset med 2 %. Pga. hårde sparerunder er personalet mindsket med næsten 5 % siden 2014. Lønsummen er i samme periode vokset med knapt 33 %, hvoraf næsten 31 %-point falder som stigning siden 2020.

På gymnasieområdet har vi oplevet en vækst siden 2014 på ca. 7 %. Pga. sparerunder er antallet af gymnasielærere faldet med ca. 10 % i samme periode. Alligevel er lønsummen steget med næsten 16 % over denne periode og et fald i elevtal – ja faktisk med over 30 % i sammenligning med 2020 efter den seneste store sparerunde. Desværre er vore tal for årsværk på området opgjort noget forskelligt undervejs, og det er derfor ikke umiddelbart nemt at sammenligne fra år til år.

Lønsummen til teknisk-administrativt personale er også steget. Faktisk med næsten 53 % men heri ligger såvel den øgede administration pga. vækst i dagtilbud, flere sekretærtimer til både dagtilbud og skole og så den stærkt forøgede digitalisering på institutionerne med store krav til servicering til følge hvor vi har 10 fieldservicemedarbejdere stationeret på vore fællesskoler.

Parallelt er udgifter til aldersforsorg og personaleforsikring også steget, men her er der jo også tale om "følgeomkostninger" til lønnen, som ikke kan påvirkes isoleret.

Udvikling på dagtilbudsområdet

Skoleforeningen har drevet dagtilbud stort set siden oprettelsen i 1920 og driften af dagtilbud kom ind som et hovedformål sammen med skoledriften i foreningens vedtægter senest i 1975.

Tyskland har – bortset fra det tidligere DDR – ikke mange års tradition for vuggestuer – men de seneste 10 år er de oprettet i stor stil og kommet ind som en del af lovgivningen i Tyskland, således også i Slesvig-Holsten og i Sydslesvig.

Dagtilbud	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Børn	2.115	2.212	2.288	2.399	2.487	2.570	2.592	2.570	2.602	2.609	2.657	2.661
Årsværk	310	344	353	394	424	428	439	466,3	477	502	517	525

Vores udvikling har været meget stærk med indførelsen af ca. 600 vuggestuepladser i systemet og på årsbasis 500 børn mere i dagtilbud.

Når man ser på ovenstående tal, er det vigtigt at have med, at personalenormeringen til vuggestuer er dobbelt så høj som til børnehaver – nemlig en pædagog og en pædagogmedhjælper for hver vuggestuegruppe på 10 børn overfor en gruppestørrelse i børnehaven på 20 børn. Udvidelsen har ikke ført til større årgange – men blot tilføjet ca. 2 nye årgange.

Vuggestueårgangene er pt på ca. 300 børn – mens vore børnehaveårgange er på 500-600 børn. Vi har ventelister, der tyder på, at vi skal have nogle flere vuggestuepladser.

Denne meget store aktivitetsudvidelse – som også indeholder stadig flere børn, der er længere tid i institutionen (forlængede åbningstider) har heldigvis hidtil været ledsaget af voksende tilskud, især fra kredse og kommuner.

Det er interessant at bemærke, at tilskudsbehovet fra Danmark til dette område ikke er steget i vækstperioden. Tværtimod er den relative andel faldet substantielt fra at de danske tilskud udgjorde ca. 40 % i 2013 til knapt 33 % i 2020 og i 2025 ligger vi på omkring 16,5 % eller kun ca. halvdelen af hvad dette tilskud dækkede for blot 5 år siden. Det skyldes den store satsning på området fra tysk side, især med Kitagesetz, som trådte i kraft 2020.

Vi kan ikke forvente at komme meget længere ned, idet vi på nogle områder i sagens natur er dyrere end de tyske institutioner, bl.a. fordi dansk uddannede pædagoger har en anden uddannelse og løn end tyske ErzieherInnen.

Udvikling på skole og fritidsområdet

Skole 1.-10. klasse.

Skole 1.-10.	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Skoleelever	5.042	5.027	5.042	5.051	5.010	5.019	5.043	5.007	5.023	5.074	5.157	5.207
Årsværk	453	453	439	444	424	419	424	430	444	455	444	431

Vi oplever udsving fra år til år og mellem årgangene, men totalt set er tallet stort set uforandret og vi siger, at en typisk sydslesvigårgang er på 500 elever (og det tal har faktisk holdt siden 70'erne). Tallet er faktisk lidt højere fordi elever, der er på efterskole i Danmark, jo ikke tæller med – og 10. klasse er ikke obligatorisk, hvorfor en del elever stopper efter 9. klasse. Kigger man kun frem til 8.klasse er en typisk sydslesvigårgang nok lidt over 525 elever.

Tabel med lønsum til lærere i 2016-2025

2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
33.2 mio.	33.8 mio.	34.3 mio.	34.3 mio.	33.7 mio.	35.9 mio.	37.8 mio.	40.6 mio.	42.7 mio.	44.0 mio.

Besparelser i 2015 og i 2018 førte til lidt færre lærere, men som det fremgår af tabellen på foregående side er vi først nu under niveauet fra 2017, dog også med 3,1 % flere elever, mens den samlede lønudgift – som det ses af tabellen lige herover kun faldt i 2020, hvor vi under lockdowns havde minimalt vikarbehov.

Skolefritidsordninger

SFO+HFO	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Antal børn i alt	780	1211	1270	1369	1389	1717	1302	1.226	1.222	1.336	1.468	1.521
Årsværk i alt	37,2	37,6	49,3	54,07	55,18	52,97	56,62	54,99	63,46	62,74	57,52	57,26

Vi oplever en støt stigning i brugen af vore ordninger på området. Når man som her tæller heldagsskolen med er vi nu over 1.500 børn, og disse er som gennemsnit længere tid i ordningen hver dag, så vi ikke helt kan sammenligne med tidligere, blot konstatere stigende efterspørgsel i takt med udviklingen på arbejdsmarkedet. Vi har justeret brugerbetalingen, sådan at vi også på dette område følger det omgivende flertalssamfund.

Fra indskolingsårgang 2026 skal der være et heldagsskoletilbud til alle – og her er vi spændte på, hvilken økonomi, det indebærer. Vores institutioner har en højere belægning i SFO og HFO end de tyske, så kapacitetsmæssigt forventer vi ikke helt samme udfordringer. Og man skal også holde sig for øje, at tilbuddet ikke kræver egne bygninger, fordi der jo er tale om skolebørn, som ikke på samme tid optager plads i skolen. Til gengæld kan det kræve en del ændringer i indretningen, for gammeldags klasseværelser er ikke så inspirerende som fritidstilbud – ja måske kunne det sågar gavne i skolen også at kigge på indretningen. Selvom det ikke er "lige om lidt" kender vi ingen detaljer, bortset fra at der nok bliver tale om et særskilt taxameterelement i Schülerkostensätze for grundskoler (1.-4.klasse).

Gymnasierne

Gymnasium	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Gymnasieelever	673	690	662	674	647	649	667	685	701	719	702	722
Årsværk	93	96	93	86	82	76,39	71,81	78,03	78,15	86,07	87,42	83,39

Vi har oplevet visse udsving fra år til år – og det enkelte gymnasium muligvis endnu større udsving, men set over de seneste år er antallet af elever stort set uforandret – og en typisk gymnasieårgang er således omkring 215 elever set over det treårige forløb. Besparelseshensyn har også ført til stadigt færre gymnasielærere hen over årene, men forskellige opgørelsesmetoder gør tallene svært sammenlignelige, fx var 2024 "billigere" end 2023, selvom der tilsyneladende er flere lærere. Nogle uoverensstemmelser kan henføres til om lederne er talt med, andre om overtidspuljen oversættes til årsværk eller ej – det vil vi rette op på fremadrettet.

Jaruplund Højskole

Skoleforeningen driver en højskole efter dansk forbillede.

Højskolen indgår i resultataftalen med Sydslesvigudvalget under voksenundervisning – og højskolen yder et væsentligt bidrag til at oplyse om mindretallet til de mange årlige kursister. Skolen har aktuelt kun korte kurser af ca. en uges varighed – og når derigennem ud til over 1000 danske kursister årligt, fortrinsvis ældre. Nogle forsøg på at få et mindretalskursus op at stå som langt kursus bar ikke frugt.

Højskolen har egne indtægter fra kursusvirksomhed mm – og den har udgifter til løn og drift. Skoleforeningen giver et tilskud til kursister efter danske regler – og hvis der så skulle være underskud, dækkes det også af Skoleforeningen.

Jaruplund	2025
Indtægter	1.078.787
Udgifter	1.595.984

Som det ses har højskolen et vist tilskudsbehov, men det er forudset i resultataftalen – og vi får således tilskud fra Danmark, som vi sender videre til højskolen efter retningslinjer, der ligner tilskuddene til danske højskoler, og når elevtilskuddene ikke rækker, dækker vi underskuddet. Størrelsen af tilskud har som regel ligget omkring 500.000 € enten i form af elevtilskud eller underskudsdækning. Det fremgår ikke, at Skoleforeningen i stort omfang gør brug af Højskolen som møde- og kursussted, og her afregnes kun ren kostpris. Hvis vi skulle købe os ind andre steder, ville prisen være en anden. Dette element må ikke glemmes, når man ser på "udgiften Jaruplund Højskole" I 2025 fyldte højskolen 75 år og året blev rekordår med hensyn til kursister og aktiviteter.

Christianslyst

Fra 2020 har Skoleforeningen drevet lejrskole og kursusejendommen Christianslyst. Hidtil har den været drevet af SdU med et årligt tilskudsbehov op mod 200.000 €. Vi har forsøgt nogle omstruktureringer, der skulle billiggøre driften, men vi har også været nødt til at istandsætte dele af bygningen, selvom vi langt fra er på et niveau, som man kunne forvente af stedet. Vi har i første omgang ikke fået direkte tilskud fra Danmark til driften, men har gjort Sydslesvigudvalget opmærksom på vore udfordringer og det faktum, at vi her også løser en opgave for mindretallet. Tilskudsbehovet har været lidt større i 2025, men reservationerne for 2026 ser meget lovende ud.

Christianslyst	2025
Indtægter	413.453
Udgifter	671.590

Vi har nu helårsdrift og fokus på lejrskoledriften, samt enkelte weekender til foreningsarrangementer. Christianslyst løser en stor opgave – med oplysningsarbejde mod både Danmark og Tyskland.

Ladelund Ungdomsskole

Vi driver også selv en form for efterskole – Ladelund Ungdomsskole – men den kan alligevel ikke helt sammenlignes. Skolen har langt fra så mange elever, som det kendes i Danmark. Skolen er et vigtigt tilbud til elever, der har lyst til eller brug for en skolehverdag væk fra hjemmet.

Vi ser løbende på Ladelund, for udgifterne er meget høje, til gengæld gør skolen noget virkeligt godt for nogle af vore mest udsatte elever, og vi arbejder her med et særligt tilbud til elever, der tænker mere i erhvervsuddannelser – og på tværs af grænsen.

Ungdomskollegiet

Vi driver også selv et ungdomskollegium i Flensborg, sådan at elever fra øerne eller bare rigtigt langt væk fra fællesskolen eller gymnasiet kan bo nær skolen i hverdagene – og så tage hjem i weekenden. Der er en vis brugerbetaling, og vi får nogle tilskud fra øerne, så vi kan holde prisen nede – men det er under alle omstændigheder et helt nødvendigt tilbud til vore mindretalselever, der ellers ville være tvunget ud af vores system pga. geografien, når vi når op til 9.årgang.

Vesterled

Vi driver en lejrskole ved den jyske vestkyst. Ejerskabet lå tidligere hos en række vestjyske grænseforeninger, men er ved at overgå til os. Stedet trænger til en større modernisering, men før alle formaliteter omkring ejerskabet er på plads, kan vi ikke komme videre.

Stedet benyttes både af vore skoler i foråret og efteråret, samt af vore sommerlejre. Det er et stort ønske, at det også i højere grad kunne være mødested for vore elever med venskabsskoler fra Danmark, så det "danske" input blev større under opholdene.

Et vellykket tiltag i den sammenhæng er tilknytning af dansk lejrpersonale ved sommerlejrene. Den gode blanding af Sydslesvig og Danmark giver et ekstra sprogligt og kulturelt løft.

Rendbjerg

Vi driver en mindre lejrskole i Rendbjerg tæt på Sønderborg og Flensborg Fjord. Den er primært søgt af de mindre klasser og vi overvejede faktisk et salg, men vi er underlagt så mange betingelser, at der ikke er udsigt til det store provenu, som beliggenheden ellers skulle begrunde. Netop det provenu ville vi have geninvesteret i Vesterled. De kommende år må vise, om der skal ske ændringer i mellemtiden ser søgetallene til lejrskoler her ganske gode ud efter coronatiden.

Hjerpsted

Vi driver også en feriekoloni til vore børnehavebørn i sønderjyske Hjerpsted, lidt nordvest for Højer. Her er ingen bygningsmæssig luksus, men vore dagtilbud optager stedet 100 % i sæsonen og modbeviser alle antagelser om "at så små børn ikke kan overnatte væk hjemmefra".

Konsekvenser af inflationen

For alle vore brugerbetalingstakster til Jaruplund Højskole, Christianslyst, Ladelund Ungdomsskole, Ungdomsskollegiet og vore lejrskoler (Hjerpsted, Vesterled, Rendbjerg) må vi fortsat regne med stigninger, da både selve driften af ejendommen og af bespisningen er blevet dyrere.

Efterskoler

Vi sender ca. 100 elever på efterskole hvert år. Det koster os ca. 350.000 € i tilskud til de af eleverne, som pt ikke kan opnå dansk tilskud. Vi får disse i bevillingen fra Sydslesvigudvalget. Ønsket om at få flere afsted fik tallet til at stige meget – vi taler reelt om mere end en fordobling i antallet. Elever med dansk statsborgerskab eller forældre, der arbejder i Danmark kan opnå det danske tilskud direkte og søger altså via det danske system.

Vi kunne ønske os, at vore elever blev sidestillet med danske – sådan som det allerede er tilfældet, hvis de går videre på et dansk gymnasium (Aabenraa og Tønder hyppigst). Hvis det kræver, at vi skulle agere en slags forkontor til SUSTyrelsen, eller hvem der udbetaler støtte til efterskolerne, gør vi meget gerne det, men det ville give mening, at tilskudsdelen blev flyttet ud af vores økonomi. Denne idé har vi nævnt for det nye Sydslesvigudvalg.

At disse elever også betyder manglende indtægter, fordi de jo ikke udløser det tyske taxameter, når de går i skole i Danmark, er vel indlysende. Vi taler her om beløb i størrelsesorden 800.000 €, nemlig ca. 8.000 € pr. elev i Danmark.

Vi gør os ingen forhåbninger om at få dette dækket fra dansk side, og nogle vil også mene, at vi jo samtidigt sparer undervisning af disse elever – af ca. 4 klasser om året. Problemet er bare, at når vi taler om 100 børn fra 9 fællesskoler og fra to årgange – ja så er der ikke mange steder, at vi kan spare en klasse. Det er måske tilfældet i Flensborg, der også fylder mest i tallene, men ikke på de andre skoler.

Teknisk Administrativt Personale

Denne post - ofte forkortet TAP- indeholder flere personalegrupper, som alle er under den tyske overenskomst TVÖD (kommunal).

TAP	2024	%fordeling
Centralforvaltningen	6.527.627	51,6%
Skolesekretærer m.m.	930.100	7,4%
Sekretærer i dagtilbud	327.601	2,6%
Pedeller	2.301.237	18,2%
Håndværkere	171.462	1,4%
Skolebuschauffør og tilsyn	101.187	0,8%
Rengøringspers. skoler	2.003.858	15,8%
Rengøringspers. Dagtilbud	283.901	2,2%
Samlet	12.646.973	

Denne post udgjorde også i 2025 ca. 9 % af Skoleforeningens samlede driftsudgifter.

Til lønudgiften er lagt de lovpligtige socialforsikringsbidrag på ca.22 % men du kan læse mere om denne post nedenfor med procentfordeling fra 2025, som er stort set uændret i forhold til 2024.

Tallene er afrundet til hele €

Posten "Centralforvaltningen" (ca. 5 % af samlet drift) dækker over mange forskellige funktioner.

- De TVÖDansatte på Dagtilbudskontoret, Skolekontoret, CfU, PPR og Rejsekontoret – de udgør 15,8 % af posten Centralforvaltningen
- Personalekontoret med hele personaleadministrationen og herunder også TVÖD-ansatte ved Driftsrådet og Inklusionskontoret. De udgør 12,7 % af posten Centralforvaltningen.
- Økonomiafdelingen med bogholderi, indkøbskontor, Beihilfe og lønkontor. De udgør 17,6 % af posten Centralforvaltningen.
- Teknisk Afdeling med arkitekter, ingeniører, specialister for energi, elinstallationer, befordring m.m. De udgør 17,8 % af posten Centralforvaltningen.
- ITkontoret, inklusive vore fieldservicemedarbejdere, der sidder ude i fællesskoledistrikterne. De udgør 31,8 % af posten Centralforvaltningen. Dette kontor har naturligvis en helt anden dimension i 2025 end for 10 år siden.
- De resterende 4,4 % udgøres af ansatte tilknyttet direktionen, herunder kommunikationsmedarbejdere.

Hvis man fraregner Teknisk Afdeling og IT-kontoret er det altså kun halvdelen af denne post som er administration i mere klassisk forstand, hvorfor vor revisor (BDO) ofte påtaler vores sårbarhed. Vi har i dag et samlet personale på ca.1850 medarbejdere, hvilket er ca. 400 mere end i 2013. Alene på dagtilbudsområdet er der ansat mere end 200 årsværk mere i 2025 end i 2013.

Personaleforsikring

Personaleforsikring	2024	%fordeling
Socialforsikring*	10.999.984	74,3%
Beihilfe	3.213.893	21,7%
ATP og øvrigt	596.239	4,0%
I alt	14.810.116	

Beihilfe omfatter "sygesikring" til pædagogiske medarbejdere, der er omfattet af den danske pensionsordning P51.

Under ATP og øvrigt finder vi også ulykkes- og ansvarsforsikringer.

* Omkring ¾ af dette beløb dækker pædagoger og pædagogmedhjælpere

Her er tale om lovpligtige udgifter som automatisk følger med ansættelsen.

Overenskomster

Skoleforeningen er en virksomhed der helt og holdent finansieres af skattepenge fra Danmark og Slesvig-Holsten – bortset fra den brugerbetaling vi har på dagtilbud og transport, og som til enhver tid skal følge de øvrige takster i vores område.

Vores forhold omkring ansættelser er til en vis grad reguleret i Sydslesvigloven.

§ 2. § 1 omfatter følgende aktiviteter i Sydslesvig:

1) Daginstitutions- og skolevirksomhed.

2) Biblioteks- og arkivvirksomhed.

...

§11. Tilskud kan ydes til foreninger, organisationer m.v.,

...

7) der ikke yder deres ledelse eller andet personale løn og vederlag ud over det normale i Sydslesvig for tilsvarende hverv eller beskæftigelse.

§ 22. Loven træder i kraft den 1. april 2010.

...

Stk. 6. § 11, stk. 1, nr. 7, gælder ikke for foreninger, organisationer m.v., der i 2009 modtog tilskud eller lån til aktiviteter omfattet af § 2, stk. 1, nr. 1 eller 2, og som vedvarende herefter har modtaget sådanne tilskud eller lån.

I praksis betyder det, at vi har to grupper.

1. Alle med tyske overenskomster. Overenskomsten forhandles ikke af os selv, vi følger altså en overordnet overenskomst.
2. Pædagogiske medarbejdere med overenskomster forhandlet direkte med Skoleforeningen og som i dag må karakteriseres som gamle/forældede danske overenskomster.

▪ **Alle med tyske overenskomster – løn og arbejdstid**

Alt personale i forvaltning og drift, som ikke har udgangspunkt i pædagogisk arbejde eller uddannelse, aflønnes efter den tyske overenskomst for offentligt ansatte (TVöD). Også pædagogmedhjælperne er på TVöD. De har en arbejdsuge på 38,25 timer og de skal betale den ansattes andel af social og pensionsforsikringer. Arbejdsgiverandelen udgør ca. 20 % af bruttolønnen – men denne er også noget lavere end tilsvarende danske overenskomster. På dette område lever vi 100 % op til, at vi bruger lønniveauet og betingelser fra Slesvig-Holsten.

▪ **Alle med "danske" overenskomster – løn og arbejdstid**

Vi rekrutterer pædagoger, lærere og gymnasielærere på det danske arbejdsmarked, fordi vi skal bruge danskuddannet personale i disse tre grupper. Derfor er det fint, at vi ikke skal bruge tyske aftaler, der ville være svære at rekruttere ud fra, når man sammenligner med det danske arbejdsmarked.

På skoleområdet

Ifølge flere revisionsprotokoller er der dog stadig forskel på danske og sydslesvigske læreres gennemsnitlige undervisningsforpligtelse, om end en sammenligning vanskeliggøres af forskellige optællingsmetoder.

På gymnasieområdet

Ifølge flere revisionsprotokoller underviser sydslesvigske gymnasielærere væsentligt mindre end danske og tjener mere, og heri ligger også en stor del af forklaringen på, at sammenlignelige danske gymnasier bruger væsentligt færre penge på undervisningens gennemførelse end vore to gymnasier.

Lønindeks	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
TVöD kommuner	90,9	93,0	96,0	99,0	100,0	101,4	103,2	103,2	115,1	118,6
Sydslesvig "dansk OK"	91,7	92,9	96,1	97,7	100,0	103,4	104,9	109,9	117,6	120,2
Danmark	93,0	94,1	96,4	97,4	100,0	102,0	104,6	106,2	111,9	114,3

Af tabellen fremgår fx at danske generelle lønstigninger (læreroverenskomsten) har givet 14,3 % siden 2020. For Sydslesvig er det tilsvarende tal 20,2 % og for TVöDansatte 18,6 %. Årsagen til forskellen ligger i den højere tyske inflation, men det er vigtigt at holde for øje, at lønningerne i Tyskland fortsat er på et tydeligt lavere niveau end i Danmark, som følgende sammenligning viser.

Wirtschaft

Details für **Dänemark** und **Deutschland**

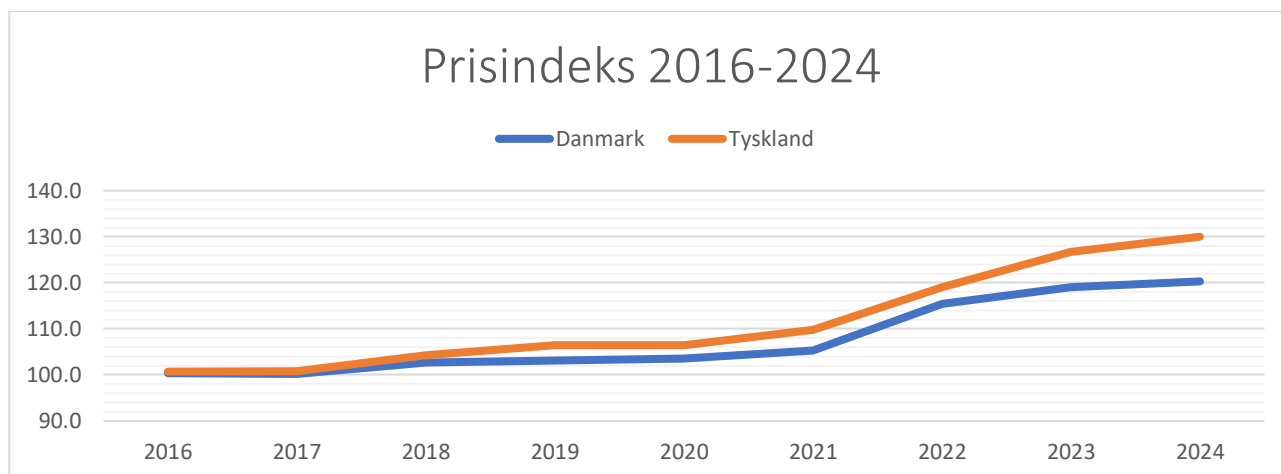
	Dänemark	Deutschland
Währung:	Dänische Krone (1 DKK = 100 øre)	Euro (1 EUR = 100 Cent)
Arbeitslosenquote:	5,5 %	3,7 %
Inflationsrate:	1,90 %	2,10 %
Lebenshaltungskosten: (Deutschland = 100%)	129,24 %	100,00 %
Gewerbesteuer + Abgaben:	22,00 %	30,00 %
Durchschnittseinkommen:	67.018 €	50.896 €
Durchschnittsgehalt:	70.544 €	50.243 €

<https://www.laenderdaten.info/laendervergleich.php?country1=DNK&country2=DEU>

Nedenfor i næste diagram kan man se forskellen i inflation (forstået som stigning af prisindekset) mellem vore to lande – man kan fx se at Danmark har haft en inflation på 16,2 % siden 2020 – mens den tyske var 22,2 %. Kigger vi på de to særlige år, altså mellem 2022 og 2024, har Danmark haft en inflation på 4,2 %, mens Tysklands har ligget på 9,2 %.

Tendensen er fortsat i 2025 og starten af 2026 med et særligt stort spring, fordi Danmark i januar 2026 havde en inflation på blot 0,9 % sammenlignet med året før (med baggrund i en sænkning af el-afgiften) og Tyskland lå i samme måned på 2,1 %.

Diagrammet siger ikke noget om forskelle i priser på sammenlignelige varer eller ydelser mellem landene.

Kursmekanisme for alt pædagogisk personale under "danske" overenskomster

Fagforeningerne (BUPL, Danmarks Lærerforening Sydslesvig, Lederforeningen og GL) har opnået en aftale om en kursmekanisme, som i de fleste tilfælde forstørrelser lønforhøjelsen, fordi tysk inflation oftest løber lidt stærkere end den danske. Denne overordnede tendens er ikke overraskende, da Tyskland har noget lavere leveomkostninger end Danmark (næsten 30 % ifølge diagrammet på foregående side) og derfor kan forventes at have højere inflation. Baggrunden for mekanismen er historisk og den har ifølge tidligere vicedirektør Uwe Prühs rødder helt tilbage til D-markens tid.

Totalt set vil mekanismen pr.1.4.2026 have ført til en lønstigning ud over de i Danmark aftalte generelle lønstigninger, som vi følger pga. dynamiske henvisninger, på over 10,6 %.

Her følger nogle tal for reguleringerne siden 2012

Kursen var i oktober 2012 7,4456 kr. for en euro. Altså tæt på en "normalkurs".

Kursen i mekanismen pr.1.4.2026 beregnes til 6,7451. for en euro – altså en kursgevinst på ca. 10,6 % set i forhold til en normalkurs, som pt. regnes som 7,4616.

Der har i perioden 2012 til 2026 været 8 reguleringer, hvor kursen steg. I samme periode har der været 19 reguleringer, hvor kursen faldt.

Kun én gang i hele perioden, nemlig pr.1.4.2021, har der hverken været regulering op eller ned – altså har udviklingen i inflationen i Danmark og Tyskland kun én gang på disse næsten 14 år været identisk.

De største reguleringer er af nyere dato, fordi den tyske inflation blev langt mere påvirket af Ukrainekrigen end den danske. Udviklingen fra 1.10.2012 til 31.3.2023 var således fra 7,4456 til 7,1991 – altså i runde tal et fald på 25 øre på godt 10 år – og nu er kursen som nævnt 6,7451, altså et fald på over 45 øre på de seneste knapt tre år.

Mekanismen kostede i 2025 Skoleforeningen godt 7 mio. € og står med seneste udvikling til at koste Skoleforeningen ca. 8 mio. € i 2026.

Det er denne kursmekanisme vi har forhandlet med de danske fagforeninger om at afskaffe.

P51

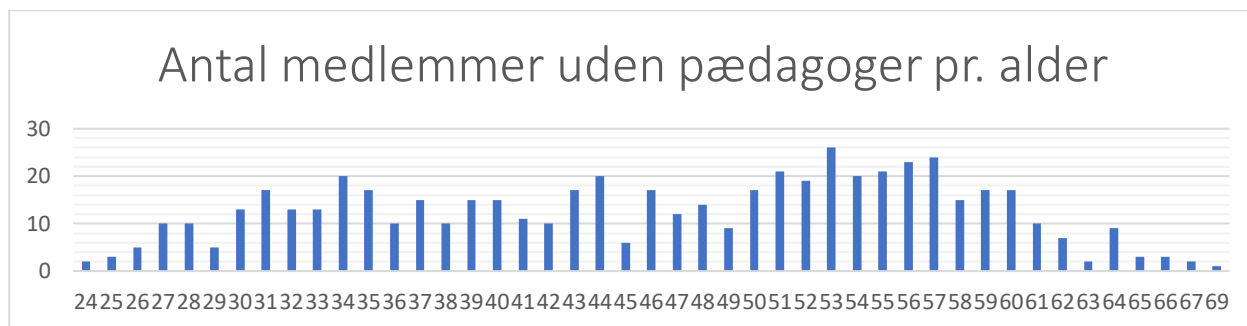
Vi har en dansk pensionsordning for alle gymnasielærere, alle lærere og for nogle pædagoger ansat før 2025. Der er tale om en dansk tjenestemandspension, som betyder, at alle medlemmerne af denne ordning er fritaget for tysk socialforsikring.

Det betyder også, at medlemmerne får såkaldt Beihilfe af Skoleforeningen efter regler for slesvig-holstenske "Beamte". Beihilfe er en livsvarig ret, den omfatter altså også medlemmer, der er gået på pension. Medlemmerne af P51 får som hovedregel dækket 50 % af regningerne af Skoleforeningen, dog 70 % hvis de er forsørgere for mere end ét barn, er pensionister, eller er ægtefælle til et medlem uden egen indkomst over 20.000 € om året. Medlemmerne skal sygeforsikre sig privat for de resterende procent. Vores udgifter har ligget omkring 3 mio. € de seneste år, men er støt stigende.

En del af pensionisterne, som er bosiddende i Tyskland og hele tiden har været det, har hidtil fået udbetalt pensionen via Skoleforeningen, som derfor hvert år har fået en overførsel, der er øremærket dette formål. Vi taler om ca. 12 mio. € årligt. Ordningen betyder også, at vores aflønning af de ovennævnte grupper retter sig efter danske løntabeller uden pension.

I december 2024 meldte Medarbejder og kompetencestyrelsen, som hører under Finansministeriet, ud, at man ville omlægge ordningen og lukke for nye medlemmer. Allerede i 2020 lukkede man for pædagoger, der dog i forvejen var en begrænset gruppe, men nu altså også for lærere og gymnasielærere. Denne lukning vil hurtigt, men især på længere sigt, få enorme konsekvenser for Skoleforeningens økonomi, men også – og det er måske næsten det værste – for Skoleforeningens evne til at rekruttere danske pædagogiske medarbejdere, som jo er en helt uundværlig del af vores virksomhed.

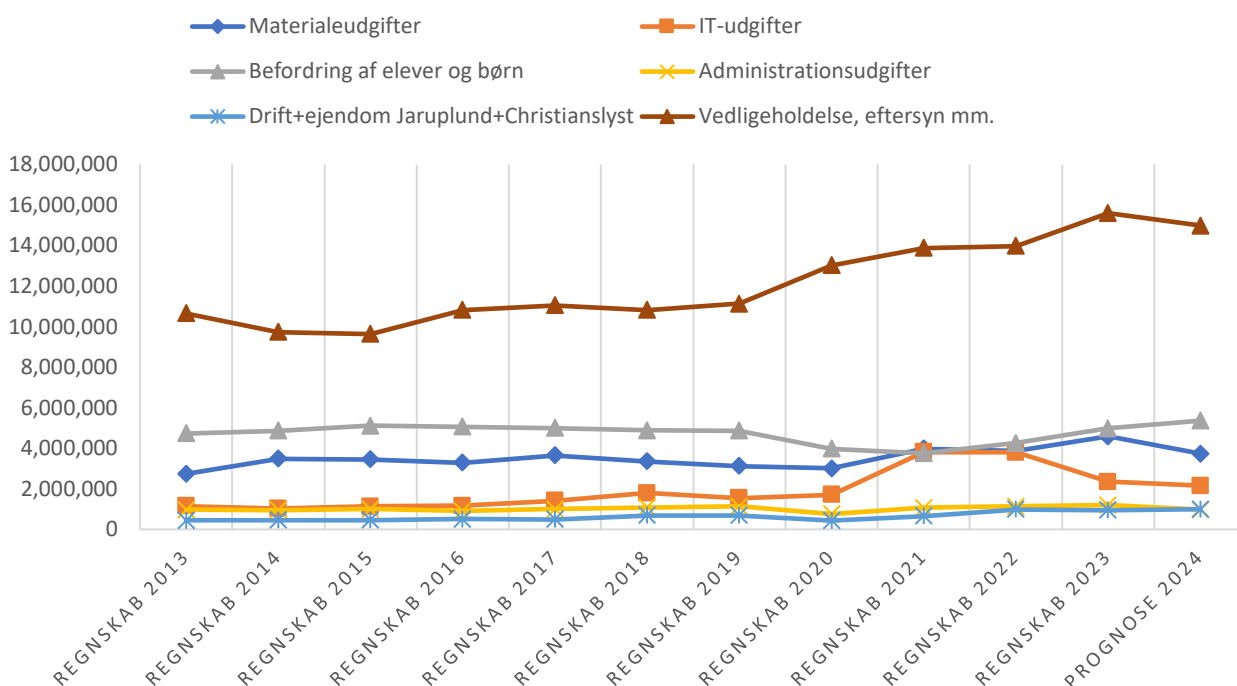
For kommende medarbejdere betyder det, at de skal følge det tyske socialforsikringssystem. For Skoleforeningens økonomi betyder det, at omkostningerne for hver ny ansat stiger med mellem 30 og 40 %, hvis vi skal matche danske løn og pensionsforhold. Der kan ikke være tvivl om at en matchning er en forudsætning for vore chancer for at rekruttere i Danmark. Vi forsøger at finde en dansk ordning, der kan træde i stedet – men det er meget usikkert, om det er muligt.

Vi var stillet en kompensation i udsigt, men den matchede ikke de reelle udgifter vi får – bl.a. fordi den byggede på nogle helt forkerte antagelser omkring afviklingen af P51. Den byggede nemlig på antagelsen om, at om 23 år er der ikke flere aktive medlemmer af P51 og at vores Beihilfe-udgift er helt forsvundet på dette tidspunkt. De yngste medlemmer er i dag 25 år gamle og må forventes at være aktive (altså arbejde) i mindst 40 år endnu, og inden det sidste medlem er afgang ved døden og vores Beihilfe-forpligtelser helt ophører, må af samme grund forventes at gå ca. 75 år. Vores indsigelse har netop ført til en væsentlig opjustering, og fremtiden må vise, hvad der sker på dette område, for vi har stadig en række ubesvarede spørgsmål.

DRIFTSUDGIFTER U.PERSONALE

IT-udgifterne steg kraftigt under de seneste års digitalisering, men er faldet igen, nu hvor der ikke er et DigitalPaktprogram. Der tales dog om et nyt program, og Skoleforeningen vil gerne væk fra Microsoftbaserede programmer, så der venter også en større og pengekrævende omstilling. Udgifter til drift og vedligehold er steget, men altså ikke i samme takt som de personalerelaterede udgifter, og under sparerunden i 2024 og 2025 har vi forsøgt at spare her også, selvom det må kaldes uhensigtsmæssigt at spare på fx vedligehold. Heldigvis fik vi mange tilskud, som ikke ses i regnskabet pga. modregning af disse tilskud.

Under "Vedligehold, eftersyn mm." ligger også vore energiudgifter, vore udgifter til eksterne rengøringsfirmaer og firmaer der leverer vikarydelser i forhold til rengøring og pedalarbejde. Endelig ligger her også hele vores afskrivningsdel – som udgør ca. 4 mio. € af denne post.

Konto Vedligehold, eftersyn mm.	2024	%fordeling
Bygningsafskrivning	3.840.984	25,6%
Øvrige afskrivninger/anskaffelser	40.945	0,3%
Energi og vand	3.718.152	24,8%
Eftersyn	1.069.579	7,1%
Rengøring (firmaer og materialer)	2.735.765	18,3%
Pedeller, vintertjeneste	391.864	2,6%
Vagtselskaber	382.979	2,6%
Leje	286.643	1,9%
Skat, renovation mm.	317.953	2,1%
Forsikring	201.954	1,3%
Vedligehold	1.994.092	13,3%

Bygningsafskrivning sikrer, at vi hvert år har penge til at finansiere anlæg og lave bygningsforbedringer.

Energiudgifter er steget 50 % siden 2013.

Udgiften til eftersyn er fordoblet siden 2013

Vedligehold svinger fra år til år og pga. tilskud er tallene ikke sammenlignelige fra år til år.

Usynlige sammenhænge

På en række områder er der sammenhænge, som det ikke er så nemt at se i et overordnet regnskab.

- Når dagtilbud vokser

Under regnskabsposten "Lønninger dagtilbud" finder man nogle af de udgifter, som direkte er forbundet med aktiviteten i vore dagtilbud – men der sker flere ting, der påvirker driften. Flere børn betyder også mere administration, både i form af dokumentation til kommunerne (Haushaltspäne og Verwendungsnachweis skal udarbejdes for hver institution) i form af opkrævning af forældrebidrag – ja og også i form af forhandlinger med kommuner om tilskud. Der ligger også nøje krav til normeringer – og de har ført til, at vi har oprettet et korps af netværkssekretærer (som opfylder en del af normeringen, der indeholder tid til ledelse og administration). Regnskabsteknisk findes de under Centralforvaltningen, men i de tal der bruges til at hente tilskud er de regnet med. Det samme gælder den kontorassistent med controllerfunktion, som vi var nødt til at ansætte på personalekontoret for at kunne leve op til nye dokumentationskrav i forbindelse med KitaGesetz. Altså alt i alt udgifter som figurerer andre steder end dagtilbud – men som stadig reelt finansieres af tilskuddene og egenbetalingen på dagtilbudsområdet. På side 4 er der en oversigt over disse tilskud.

- Arbejdsmiljø

Vi har for nogle år siden ansat først en og siden yderligere en medarbejder til området "Gesundheitsmanagement" – som vi nok ville kalde arbejdsmiljø på dansk. Blandt deres opgaver har været at søge støtte til medarbejdere med forskellige, særlige behov. Det har haft forskellige effekter. Vi har nu opfyldt målsætningen om en vis procentdel medarbejdere under begrebet inklusion så godt, at vi ikke længere skal af med "Ausgleichzahlungen" – der tidligere oversteg 50.000 € om året. Og selve støtten gik fra et ubetydeligt beløb til i nogle år langt over 100.000 € om året. Men i regnskabet kan denne forbedring ikke aflæses direkte. I de kommende år må vi udvikle strategien for hele området endnu mere. Vi kunne måske blive så dygtige, at vi kan nedbringe sygefraværet en lille smule – og der skal ikke meget til, at disse medarbejdere, så at sige "tjener sig selv hjem" – og mere til.

- IT-udgifter

Når vi skal have løst opgaver på IT-området har vi grundlæggende to muligheder: ansætte og lave det selv eller købe ydelsen ude i byen. Med vores størrelse og med vores ret specielle behov har vi valgt den første mulighed. Men det betyder at posten "teknisk-administrativt personale" vokser, mens posten IT ikke vokser så meget som den ville ved at købe eksterne ydelser. Vi tror, at det giver mest mening, både økonomisk og opgavemæssigt, men sammenhængen er jo ikke lige sådan at se.

- Teknisk Afdeling

Her har vi en lignende situation. Når vi ansætter flere stiger den samme personalepost, men vore udgifter til eksterne arkitekter og teknikere falder, og vi får ved anlægsopgaver væsentligt mere for pengene, faktisk ligger vi sommetider under halvdelen af de udgifter vi normalt skulle have betalt for den samme opgave – fordi vi løser den selv. Skoleforeningen vil også i de kommende år have mange og store opgaver – vi er ikke i tvivl om, at vi skal fortsætte strategien med at løse mest muligt selv, men vi mærker den hårde kamp om medarbejdere på dette område og har ofte ubesatte stillinger i længere perioder.

Hvorfor ser regnskab og budget ud som de gør?

Skoleforeningen finansieres af offentlige midler i så høj grad (mere end 90 %), og det medfører, at der også er nøje kontrol med, hvordan vi bruger pengene.

Som tysk forening skal vi ikke lave et samlet tysk virksomhedsregnskab, men som modtager af offentlige tyske tilskud skal vi til alle bevilligende myndigheder lave "Verwendungsnachweis" både for drift og for projekter (både anlæg og andre). Vi modtager bl.a. tilskud fra alle kommuner, vi har institutioner i, så det er ikke nogen lille opgave. Vi har desuden en tysk "Wirtschaftsprüfer", der kontrollerer hele den skattemæssige administration. Vi tilses af Finanzamt omkring skat og moms, af Rentenversicherung omkring socialforsikringen – og så er vi underlagt Landesrechnungshof, der med mellemrum gennemgår vores brug af delstatens tilskud.

Som modtager af danske tilskud under Sydslesvigloven skal vi følge den danske stats regnskabspraksis, og vi skal revideres af en dansk statsautoriseret revisor – vi har aftale med BDO. Dermed er regnskabets udformning og opbygning foreskrevet fra dansk side – og vi kan ikke indføre en egen praksis. Selvom Fællesrådet formelt skal godkende regnskabet, har vi altså ikke som forening noget egentligt spillerum. Revisionen omhandler både tallenes rigtighed, økonomisk ansvarlighed og procedurernes forsvarlighed. Der ligger altså en kontrol af hele virksomhedens måde at fungere på i en sådan revision, ikke kun et tjek af om regnskabet stemmer.

Den resultataftale vi har med Sydslesvigudvalget indgår også i revisionen. Den er med til at sætte rammer for, hvilke overordnede opgaver vi skal løse – og i nogle tilfælde hvor mange penge vi mindst skal bruge på at løse denne opgave.

Budgettet er afhængigt af meldinger fra både Folketinget i Danmark og Landdagen i Kiel. Især den danske finanslov falder sjældent på plads før tæt op mod jul. Fx blev finansloven for 2023 vedtaget i foråret 2023. Derfor godkender Fællesrådet også først driftsbudgettet i marts eller april måned i det år budgettet gælder for. Pga. vores økonomis nære tilknytning til børnehaver og skoleåret omsættes ændringer i budgettet altid med et vist tilløb, nemlig typisk først fra det efterfølgende børnehaver- og skoleår – med mindre vi stilles over for akutte udfordringer. Store beslutninger med budgetmæssige konsekvenser, som fx institutioners nedlæggelse er en del af Fællesrådets beslutningsområde – så på denne måde træffer Fællesrådet væsentlige beslutninger med konsekvenser for foreningens økonomi. Vi så et eksempel i 2019.

Vi har lukket eller sammenlagt tre institutioner i sparerunden 2019

I 2018 var Skoleforeningens økonomi også stærkt presset – og vi var nødt til at spare på den hårdest tænkelige måde: lukning eller sammenlægning af institutioner.

Beslutningen blev dog først truffet efter en ekstern undersøgelse i 2019 af Skoleforeningens økonomi og organisation i lyset af de store økonomiske udfordringer, som Skoleforeningen stod i.

Konklusionerne omkring økonomien var i store træk

- at offentlig finansierede virksomheder er under konstant pres for at reducere udgifter, fordi tilskud ikke følger med væksten i udgifter, især ikke med væksten i lønudgifter.
- at Skoleforeningen var for dyre på det pædagogiske personale (pædagoger, lærere og gymnasielærere), dels pga. lidt højere løn for alle tre grupper og dels pga. mindre undervisningsforpligtelse på de to lærerområder. Dette er forankret i overenskomster, som Skoleforeningen ikke ensidigt kan ændre.
- at Skoleforeningens forvaltning hverken var dyr eller overdimensioneret, men der ses et potentiale for øget kvalitet gennem øget digitalisering.

- at Skoleforeningen har små og isoleret set dyre institutioner, og at man under hensyntagen til den mindretalspolitiske dimension alligevel kan være nødt til at spare gennem sammenlægninger/nedlæggelser.

Det ramte Risby Danske Skole, Kobbemølle Danske Skole og Bøl-Strukstrup Danske Skole. Besparelserne for de tre institutioner, som i deres sidste hele driftsår 2019 tilsammen kostede 1,6 mio. € kan opgøres til ca. 1,3 mio. € i 2019-priser, idet eleverne ikke udløste nye klasser på andre skoler og for Bøl-Strukstrup har vi også kunnet afhænde bygningen. I 2022-priser svarer det til en besparelse på ca. 1,5 mio. €, hvis vi regner med en årlig gennemsnitlig stigning på ca. 5 %.

Regnskab 2025 og budget 2026

Regnskab 2025 – kommentarer

Regnskabet ender med et underskud på næsten 1,8 mio. € (lidt mere end 1 % af indtægterne). Det er ca. 1,8 mio. € dårligere end budgettet.

- Merindtægter fra det slesvig-holstenske taxameter på skoleområdet på ca. 400.000 €
- Merindtægter fra kredse og kommuner (langt overvejende dagtilbud) på 1,5 mio. €.
- Andre merindtægter på ca. 0,8 mio. €
- Øgede udgifter til lærerlønninger på over 2 mio. €
- Øgede udgifter til lønninger inden for dagtilbud også på godt 1,5 mio. €
- Øgede udgifter til personaleforsikring på ca. 0,8 mio. €
- Øgede udgifter til materialeudgifter og befordring på 0,6 mio. €
- Besparelser på TAP-lønninger, efteruddannelse, It og vedligehold på 1,3 mio. €

Konklusion: Merindtægter i forhold til budget på 2,6 mio. € og merudgifter 4,3 mio. €. Og altså et underskud på 1,8 mio. € mod et forventet budget i balance.

Budget 2026 – kommentarer i forhold til budget 25

Vi har prognoser med 8,6 mio. € mere i indtægter, hvoraf 1,3 mio. € kommer fra Sydslesvigudvalget. Vi har prognoser med stigninger i vore udgifter på ca. 11 mio. €, hvoraf ca. 10 mio. € er personalerelateret. Vi budgetterer med et underskud på godt 2,4 mio. € trods besparelser, dels på områder hvor vi har bundet store midler i kursmekanismen uden normeringskrav og dels på IT og vedligehold. Vi har ingen reel chance for at få et budget i balance, fordi vi har så mange uopsigelige økonomiske forpligtelser – og fordi ”gode” sparescenarier for længst er udtømte.

Grafisk illustration af budgetsituationen 2026

Mio. €	15	30	45	60	75	90	105	120	135	150	165	
Indtægter	Danmark 54,5 mio				Slesvig-Holsten 53,0 mio.				Kredse og kommuner 42,9 mio.		Bruger mm 11,3 mio.	
	Til samlet drift				Primært skole (99,8 %)				Primært dagtilbud (95,1 %)		1)	
Udgifter	Ø	Forv.	Dagtilbud		K	Skole			U	K	Drift og afskrivninger	Bef.
	3	8,7 mio.	48,7 mio.		3)	72,6 mio.			4)	3)	31,6 mio.	5)
	2)	Personalerelaterede udgifter (løn, socialforsikring, pension, efteruddannelse mm.) 81 %									Ikke personalerelateret 19 %	

Noter:

1) Indeholder brugerbetaling fra dagtilbud: 6,8 mio., SFO/HFO: 1,1 mio., materialepenge: 0,3 mio., Christianslyst og Jaruplund: 1,6 mio., voksenundervisning: 0,3 mio. og øvrige indtægter på 0,9 mio.

2) Øvrigt personale indeholder fx økonomer, håndværkere og personale på Christianslyst og Jaruplund

3) Kursmekanismen udgør i 2026 ca. 8 mio. € af personaleudgifterne til dagtilbud og skole

4) Ifølge revisor og ekstern undersøgelse underviser sydslesvigiske lærere og gymnasialærere mindre end tilsvarende danske – værdi ca. 5 mio. €.

5) Befordring koster 5,7 mio. (96 % skolerelateret)

I Årsrapporten for 2025 – Ledelsesberetningen – udtrykker vi bekymring for fremtidsudsigterne, hvis der ikke kommer højere bevillinger fra både dansk og tysk side. Som allerede beskrevet følger især de danske tilskud ikke udviklingen på udgiftsområder, som i høj grad drives af udviklinger i Danmark – fordi vi nødvendigvis må matche danske lønudviklinger og arbejdsvilkår, hvis vi skal kunne rekruttere det nødvendige pædagogiske personale fra det danske arbejdsmarked.

Overslag 27-29 – kommentarer

Overslag er skøn. De kan bruges til at sige noget om store tendenser – de skal ikke bruges til at regulere i detaljer allerede nu. Der er regnet med voksende tilskud, men vi tør ikke regne med stor vækst i de såkaldte Sachkosten, hvor vi vurderer, at et løft på ca. 1.000 € pr. elev ville være rimeligt. Det skal besluttet politisk og heldigvis har vi stor hjælp fra SSW og et godt samarbejde med den ansvarlige afdeling i Bildungsministerium, Kiel, men vi har ingen garantier. Forventningen til lønudviklingen er tæt på 4 % for alle grupper, fordi vi regner med, at afskaffelsen af kursmekanismen ikke giver os lettelser de næste år – men hele verdenssituationen stiller os sådan, at det er meget svært at forudse udviklingen i offentlige udgifter de kommende år.

Hvorfor kan vi ikke bare spare?

Ved at lukke små institutioner

Vi sparede i 2019 ved at lukke to og sammenlægge to institutioner. Det var nødvendigt – men kun muligt, fordi Fællesrådet kunne se det rimelige i strukturændringen for disse institutioner. De opfyldte nemlig forudsætningerne for, at institutionslukning overhovedet giver en besparelse:

- Alle elever kunne flyttes til nærliggende institutioner – altså ingen tab af elevgrundlag
- Elevflytningen udløste kun i meget begrænset omfang behov for oprettelse af nye klasser.
- Alle ansatte kunne flyttes til stillinger i Skoleforeningen, som skyldtes pensioneringer eller anden naturlig afgang.

Disse tre betingelser er sjældent opfyldt på en gang.

I de fleste tilfælde vil lukning betyde, at mindretallet forsvinder fra dette geografiske område. Også derfor er Fællesrådet – stærkt støttet af øvrige mindretalsforeninger – meget skeptiske ved institutionslukninger. De små institutioner sikrer den geografiske spredning, så det danske mindretal ikke reduceres til et "storbyfænomen".

I de fleste tilfælde opfyldes de andre to betingelser heller ikke. Enten udløser flytningen nye klasser – og derfor får Skoleforeningen kun den lille bygningsdriftsbesparelse, der sjældent udgør mere end 10 % af udgifterne – eller der er ikke tilstrækkelig naturlig afgang.

Det reelle sparepotentiale ved institutionslukninger er derfor svært at bestemme – et sparebehov på 3 mio. € ville kræve mange institutionslukninger – uden garanti for opnåelsen af sparemålet.

Ved mere samarbejde på tværs i mindretallet

Det nævnes ofte, at vi kan spare inden for mindretallet ved at samarbejde mere. Derfor er her en oversigt over økonomien i de fleste af de sydslesvigske foreninger og med ledsagende kommentarer, for det er ikke så ligetil at sammenligne.

2024	Indtægter	Personale*		heraf adm.*		
Skofu	162.896.159 €	132.566.509 €	81,4 %	7.671.454 €	5,8 %	1
SdU	17.052.392 €	13.249.356 €	77,7 %	1.513.644 €	11,4 %	2
SSF	7.163.434 €	3.230.762 €	45,1 %			3
Avis	6.864.465 €	4.019.381 €	58,6 %			4
DCB	4.702.222 €	3.185.956 €	67,8 %			5
DKSund	10.257.003 €	7.246.860 €	70,7 %			6
DKS				ca. 374.000 €		7

* tallene er inkl.
socialforsikringer

1. tallet for administrationen i Skoleforeningen indeholder alle, der figurerer under centralforvaltningen, fx også field-service-medarbejdere som sidder ude på institutionerne, men ikke ledende medarbejdere i direktionen eller konsulenter

2. tallet for administration i SdU indeholder også ledende medarbejdere og konsulenter med sæde i Flensborghus
3. regnskabet for SSF viser kun samlede lønomkostninger uden opdeling på kategorier, der er således både amtskonsulenter og teknisk personale med i tallet, samt ledende medarbejdere
4. regnskabet for Flensborg Avis viser kun samlede lønomkostninger uden opdeling på kategorier, der er således både journalister og teknisk personale med i tallet, samt ledende medarbejdere
5. regnskabet for DCB viser omkostninger opdelt på danske og tyske overenskomster. Personale på tyske overenskomster har en samlet omkostning på 1.290.837 €, men det må indeholde både administrative og tekniske funktioner (rengøring, pedelvirkksomhed)
6. regnskabet for Dansk Sundhedstjeneste viser kun samlede lønomkostninger uden opdeling på kategorier, der er således både læger, sygeplejersker og andet sundhedspersonale, samt personale med tekniske funktioner og ledelsesfunktioner med i tallet
7. Dansk Kirke i Sydslesvig har ikke et sammenligneligt årsregnskab, da præsterne lønnes af Dansk Kirke i udlandet. De angiver til budget 2025, at præstelønninger mm. udgør lidt under 2 mio. €, mens administrationsudgifter (ikke kun personale) udgør ca. 374.000 €. Dertil bygningsvedligehold på lidt under 15.000 €. Heri er ikke indeholdt vedligehold og drift af præsteboligerne, som i 2024 udgjorde ca. 340.000 € som dækkes via tilskud fra DK, fra Nordkirche, fra Kiel og fra medlemsbidrag.

Hvis Skoleforeningen skulle spare 3 mio. € (og det er faktisk minimumsbehovet) svarer det altså til stort set hele personalet ved SSF eller Dansk Centralbibliotek – og vi taler om det dobbelte af SdUs udgifter til administrativt personale. Det er derfor helt urealistisk at tro, at der ligger så store sparepotentialer i den sydslesvigske foreningsstruktur.

Likviditet

Skoleforeningens likviditet ultimo 2013 var 19,7 mio. €. I 2019 kun 1,9 mio. €, altså en dramatisk nedgang på 17,8 mio. €. En meget stor del af den tidligere så høje likviditet skyldtes hensatte og forudbetalte midler. Fx fik man alle projektmidler med det samme – og ikke først når udgifterne faldt. Den politik er ændret radikalt – nu gives tilskuddene sideløbende med udgifterne og sidste del (10%) først efter afslutning af projektet. De 19 mio. € likviditet ultimo 2013 var altså kunstigt høje. Allerede året efter var der betalt så mange af ”regningerne”, at likviditeten faldt med næsten 7 mio. €. Det næste store fald i likviditet kom i 2017, hvor fx tilgodehavender steg med 3,7 mio. € pga. ændrede tilskudsprocedurer. Sammenfattende kan man sige, at de helt store fald i likviditet IKKE skyldtes overforbrug eller for mange investeringer – for der var tale om likviditet, der blev stillet til rådighed til netop dette formål.

Coronatiden rettede op på situationen og vi havde ved udgangen af 2023 en likviditetsgrad på 98 %, hvor den for nogle år siden var nede på omkring 35 %. For 2024 var likviditetsgraden 126,5 %. Der er udsving fra år til år, fordi et årsregnskab er et øjebliksbillede på årets sidste dag, men der har været balance mellem faste månedlige indtægter og udgifter og ret stor leverings sikkerhed, så vi har normalt ikke været nødt til at trække på kassekrediten ved månedsskiftet. Vi har med underskuddet i 2025 mistet adskillige procent – og ligger ved årsskiftet på 104,2 % i likviditetsgrad, men udsigterne er ikke gode. Trods nye investeringstilskud skal Skoleforeningen de kommende år måske overveje optagelse af lån til nogle af de kommende store anlægsprojekter – for det vil ikke være muligt og heller ikke klogt at sætte en stopper for renovering, modernisering og i et vist omfang nybyggerier med tanke på behovet for dagtilbudspladser og især efterslæbet i forhold til den gamle bygningsmasse.

Anlæg og vedligehold

Hele posten omkring anlæg kræver lidt forklaring, fordi det fungerer anderledes i en virksomhed end i privatøkonomien. Pga. de offentlige tilskud er der også forskelle til rent private virksomheder, men regnskabsteknisk er det meget beslægtet.

I regnskabet indgår en udgiftspost som hedder afskrivninger på bygninger. De aktuelle afskrivninger for Skoleforeningen udgør ca. 4,2 mio. € årligt. De repræsenterer ikke en egentlig udgift, men er et udtryk for "værdiforringelsen af bygningerne".

Det er nemlig sådan, at hvis vi bygger en skole for 10 mio. €, så har den en startværdi på 10 mio. € som nedskrives med $1/50$ hvert år – altså med 200.000 € om året – indtil værdien rent regnskabsmæssigt er 0 efter 50 år.

Gennem afskrivningen sikres, at der hvert år reserveres et beløb til at modernisere skolen, sådan at værdien kan opretholdes. Vi taler ikke om almindeligt vedligehold, men om mere grundlæggende renoveringer og moderniseringer. I princippet kunne man også forestille sig, at man lagde pengene til side, så man efter 50 år havde penge til en ny skole (bortset fra at det i mellemtiden var blevet dyrere at bygge en ny skole).

Nu består Skoleforeningen ikke af én skole, men derimod af mere end 100 ejendomme, hvoraf mange stammer fra 1950'erne, og der skal konstant tænkes i renoveringer, udvidelser og nye institutioner. Afskrivningerne på den eksisterende bygningsmasse sikrer en årlig likviditet på omkring 4 mio. € til det formål. Afskrivningerne i 2024 var 33 % højere end i 2013, som et udtryk for, at Skoleforeningen hvert år investerer mere end det budgetterede – og det er nødvendigt. De 3 mio. € i afskrivninger i 2013 betød at Skoleforeningen afskrev på en værdi af bygningsmassen på ca. 150 mio. €. De 4,2 mio. € i 2025 svarer til en værdi på ca. 200 mio. €.

Ud over egne midler kan vi søge om anlægstilskud fra forskellige kilder. En del af det årlige taxameter (Schülerkostensätze) fra Slesvig-Holsten er tænkt til løbende investeringer i skolerne. Det beløb udgør pt. 475 € svarende til ca. 4,1 mio. € ud af de 48,5 mio. € vi modtog i 2024.

For at sætte tallet 475 € pr. elev lidt i perspektiv, betyder det, at vi til en skole med 100 elever har 47.500 € årligt eller 2,375 mio. € over en 50-årig periode til at "bygge skole for". En skole af den størrelse kan i dag næppe bygges for under 10 mio. €.

Der har også været særlige investeringsprogrammer fra forbundet og delstaten – vi ser ind i en Sondervermögen, som vi også får del i, men samlet set ikke noget, der matcher behovet. Fra Sydslesvigudvalget kan der hvert år søges om ca. 1,5 mio. €, men dette beløb skal dække alle de sydslesvigske foreninger. Vi kan også søge kommunerne. Og så kan vi søge fonde. En fond har været særligt venlig, nemlig den fond vi i daglig tale kalder A.P. Møller Fonden (den hedder faktisk: A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal). Af denne fond har vi fået A.P. Møller Skolen og et stort tilskud til udvidelse og renovering af Duborg-Skolen – men også Ladelund Ungdomsskole er en gave fra denne fond. Den seneste gave er omfattende støtte til et mindretalscenter i Tarp.

Afsluttede og igangværende projekter

Gustav Johannesen-skolen

Ombygningen og moderniseringen af administrationsfløjen (7. byggeafsnit) er påbegyndt og forventes afsluttet i slutningen af 2026.

Sild Danske Skole:

Sild 2. byggeafsnit – ombygning og modernisering af den resterende del af skolen.

Byggearbejderne er afsluttet og arealerne er taget i brug.

Sild 3. byggeafsnit – ombygning og modernisering af den resterende del af skolen. På nær udenomsarealerne er projektet færdigt, og de nye lokaler er taget i brug.

Harreslev-Kobbermølle Danske Skole

Planlægningen fører til en stor stigning af omkostningerne, og vi har ingen finansiering på plads. Vi har afventet et nyt tilskudsprogram fra landet Slesvig-Holsten, som ikke var noget for os.

Derudover har vi ført samtaler med kommunen. Vi arbejder fortsat på at få en finansiering for 1. byggeafsnit på plads, da vi opdeler projektet i fire byggeafsnit. For hurtigt at skabe en aflastning er der sideløbende til projekteringen blevet etableret to nye klasselokaler i containermoduler, som er blevet opsat og taget i brug i 2025.

Nibøl Danske Skole

Vi er fortsat i gang med grundige undersøgelser i forbindelse med modernisering af skolen.

Store Vi-Vanderup Danske Skole

På grund af leveringsproblemer og vanskeligheder er projektet forsinket. Projektet forventes færdiggjort i 1. kvartal 2026.

Oksevejens Skole - SFO

Projektet er under udførelse og vi regner med, at det kan afsluttes i 2. halvår 2026.

Husum Daginstitution

Byggeprojektet er forsinket, sådan at 1. byggeafsnit – nybygningen, først blev færdig i starten af 2026. Vi er nu startet op med 2. byggeafsnit, det forhenværende bolighus og udenomsarealerne, som er planlagt til at blive færdige i 2. halvår 2026.

Vimmersbøl Daginstitution

Er færdig og i drift – brugerne er meget tilfredse.

Store Vi-Vanderup Daginstitution

Projektet er forsinket, sådan at vi først regner med, at det bliver færdiggjort til maj 2026.

Trene-Skolen, Tarp og daginstitution på en ny matrikel

Projektet er nu delt op i to underprojekter. Tarp Daginstitution – Opførelsen af bygningen er i fuld gang. Fundamentterne er støbt og væggene opsættes snarest. Det er tilstræbt, at denne del bliver færdig i 1. halvår 2027. Trene-Skolen – Projekteringen er godt i gang, sådan at byggetilladelsen skulle være på plads i indeværende år. Efterfølgende kan vi så starte byggeprocessen op sidst på året og forhåbentlig fuldende projektet i 2. halvår 2028.

Læk Daginstitution

Projektet afsluttet og i drift.

Oksevejens Daginstitution

Vi har projekteret en udvidelse af daginstitutionen med en gruppe i den gamle SFO-del.

Byggetilladelsen er kommet, og vi søger nu ved kommunen om medfinansiering af udvidelsen.

Generelt

En udfordring som altid, og igen og igen, er en modernisering af vores forsyningsnet (strøm, vand, varme og spildevand), der stadigvæk udvikler sig til en stor del af vores moderniseringsopgaver, og som vi er nødt til at omsætte.

Ordforklaringer:

Budget	Foreningens økonomiske rammer for driften i det pågældende år. Budgettet opstilles ud fra prognoser om tilskuds, pris og lønudviklinger, samt prioritering af midler til nye tiltag.
Regnskab	Opgørelse af det forløbne finansårs indtægter og udgifter, samt udvikling i "formuen"
Drift	Alle indtægter og udgifter forbundet med at "drive" Skoleforeningen – i modsætning til anlæg, der handler om investeringer.
Anlæg	Nybyggerier, gennemgribende moderniseringer – altså tiltag som øger værdien af bygningsmassen
Taxametertilskud	Når tilskud ydes automatisk pr. barn/elev.
Taxameterstyring	Når tilskud reguleres ved at regulere tilskuddet pr. barn/elev (kendt fra SlesvigHolsten) – ikke ved at regulere på summen (som det sker fra Sydslesvigudvalget)
Takster	Ordene takst og taxameter bruges ofte i flæng: tilskud pr. barn/elev
Resultataftale	Aftalen med Sydslesvigudvalget, hvad vi skal yde til gengæld for at få tilskud
Regnskabspraksis	Regler for hvordan regnskabet skal stilles op
Fremskrivning	Beregning af fremtidige størrelser på indtægter/udgifter/antal børn
Likviditet	Beholdning af penge på opgørelsestidspunktet
Overenskomster	Aftaler om løn og arbejdsforhold med fagforeninger
Vederlag	Honorar – altså en slags løn.
Dispositioner	Det man vælger at gøre – man disponerer over brugen af pengene.
Foreningens aktiver	Alt hvad foreningen ejer af økonomisk værdi
Omsætningsaktiver	Likvide beholdninger og tilgodehavender
Foreningens passiver	Alt hvad foreningen på en eller anden måde skylder
Resultatopgørelse	Opstilling over indtægter og udgifter – forskellen er resultatet
Pengestrømsopgørelse	Opgørelse af poster med betydning for størrelsen af likviditeten
Balance	Forholdet mellem aktiver og passiver
Hensatte forpligtelser	Penge der gemmes til en udgift man ved kommer
Kortfristet og langfristet gæld	Penge der på opgørelsestidspunktet skyldes væk – nogle på kort sigt, andre på længere
Eventualforpligtelse	Penge man skulle betale, hvis Skoleforeningen lukkede.
Overskudsgrad	Overskud som procent af omsætning
Likviditetsgrad	Pengebeholdning som procent af kortfristet gæld
Soliditetsgrad	Egenkapital i % af aktiver ultimo
Finansierungsgrad	Langfristet gæld i % af materielle anlægsaktiver
Legatkapital	Kapital bundet i diverse legater (aktiver og passiver går normalt lige op)
Periodeafgrænsningsposter	Forudbetalte tilskud hhv. forudbetalte regninger.
Driftens likviditetsvirkninger	Overskud øger likviditeten, underskud formindsker likviditeten.
Investeringers likviditetsvirkninger	Hvis der investeres mere end der frigøres via afskrivninger vil likviditeten falde, modsat stiger den, hvis man ikke geninvesterer afskrivningen.
Egenkapital	Kan populært forklares som "formuen".
Opskrivning	En vedtaget forøgelse af værdien, fx af A.P. Møller Skolen, der som gave ellers ville stå med værdien 0 €